

חנוכה (8)

מצות חנוכה, נר, כדי להבחין בחושך יון
למצוא את החושך

תנו רבנן: מצות חנוכה, נר איש וביתו (שבת כא.). את המושג של נר מצינו לענין חיפוש. הגמרא (פסחים ז.) לומדת שהחיפוש אחר החמץ צריך להעשות על ידי נר, מהכתוב (משלי כ. כז) "נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן". כמו כן בחנוכה שמאירים בנר יש בכך רמז גדול שעלינו לחפש ולמצוא משהו. כמובן שעלינו לידע את מה לחפש, ואת מה עלינו למצוא בחנוכה. והתשובה לפי דעתי, ככל שתשמע פלאית, היא שאנו מחפשים את החושך! רוצים להכיר את החושך! ואבאר את דברי. אדם שנולד עיוור אינו יודע שהוא שרוי בחושך, הוא לא יודע שנמנעים ממנו אורות צבעים ונוף, והוא לא מתגעגע אליהם. אולם כשפתאום זוכה למאור עינים, אזי לומד הוא מה נמנע ממנו. כמו כן אדם שכל חייו יושב בחושך, רק כאשר ידליק נר יוכח הוא שקודם לכן היה שרוי בחושך. וכמו כן אנו הסוברים שהננו ב'אור', שומה עלינו להדליק 'נר' כדי שנבחין בחשיכה בה שהינו.

הנה ישנם דברים המוגדרים בחז"ל כחושך, האחד הוא: עולם הזה, ככתוב (תהלים קד. כ) "תשת חושך ויהי לילה", זה עולם הזה שדומה ללילה (ב"מ פג:). ואם לנו לא נראה שאנו חיים בחושך והעולם נראה די מאיר, כנראה שצריכים להדליק איזהו נר כדי שנכיר בחשכת העולם. וזוהו העבודה של חנוכה, לראות את החושך שבעולם. דבר נוסף שהוגדר בפי חז"ל חושך הוא יון, ככתוב (בראשית א. ב) "וחושך על פני תהום", יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיה (ב"ר פ"ב. ה). ולמרות שאחר מלכות יון באה מלכות רומי היא אדום שבגלותה אנו שרויים, עדיין יון קיימת, שלא כמו מלכויות קודמות, כבבל שכאשר נכבשה על ידי פרס, נעלמה, ופרס שכאשר נכבשה על ידי יון נעלמה. אמת היא שכל הדם שנשפך במלחמות במשך הדורות, הידיים היו ידי עשו, הוא אדום החי על חרבו, היא רומי, אבל מה שנקרא "תרבות המערב", כגון מדע, ספרות, בידור וכו', נבע מיון. והנה, אנו נהנים מהמדע של תרבות זו, חשמל, טיסות ועוד ועוד, כל אלו דברים הנראים לנו נפלאים. כך שלכאורה במבטינו, חלקים נכבדים מתרבות זו, כגון טכנולוגיה מתקדמת, נחשבים לאור. ואולם חז"ל אומרים שזה חושך. ועל כן מוטל עלינו בחנוכה להדליק את הנר ולגלות את החושך היכן הוא.

רב פינקוס זצ"ל בספרו "חנוכה"

על הניסים במעין שלוש

יש להתבונן, מדוע אין מזכירין "על הניסים" בברכת מעין שלוש? כתב השו"ע (ס' ר"ח סי"ב): מזכירין בברכת מעין שלוש מעין המאורע בשבת ויו"ט, אבל לא בחנוכה ופורים. כתב ה"אליה רבה" (סק"כ): מימי תמהתי למה אין מזכירין מעין המאורע קודם ובנה ירושלים, הלא ברכה זו מעין ברכת המזון היא. בטעם הדבר נאמרו ג' סברות:

(א) הגר"א (שם) פירש: שגם בברכת המזון אין חיוב מצד הדין להזכיר רק מצד המנהג כדאיתא בגמרא (שבת כא.). ובמעין שלוש אין מנהג כלל על זה (מובא במ"ב שם סקנ"ט).

(ב) ה"אליה רבה" (סי' תרפ"ד ק"ב): כתב בשם תשובת מהר"ם מרוטנבורג ז"ל: להזכיר מעין המאורע בחנוכה ופורים במעין שלוש אין צריך, כיון דליכא הודאה בברכת דמעין ג', דלא תיקנו להזכיר מאורע דחנוכה ופורים אלא היכא דאיכא הודאה בתפילה ע"כ. פירוש: בברכת המזון מזכיר ברכת 'נודה לך', שזו היא ברכת הודאה, אבל במעין שלוש, שלא הוזכרה ברכת הודאה אינו מזכירו. הוסיף ה"אליה רבה", אף שאומרים בסוף מעין ג' "ונודה לך על הארץ וכו'", היינו כדי להזכיר מעין חתימה קודם לחתימה, ולא הוי הודאה בתפילה, וכיון שאין הודאה בתפילה לא נתקנה כלל. ביאור דבריו כתב בספר "שלמי תודה": תקנת חז"ל לומר "על הניסים" אינו מדין מעין המאורע כדין "רצה" ו"יעלה ויבא", אלא הטעם שאומרים "על הניסים" הוא, משום שתקנו את הימים האלו בהלל והודאה. כפי שמפורש בגמרא (שבת כא:): "תקנום בהלל והודאה" פירש רש"י לקרות הלל ולומר על הניסים בהודאה. והנה הגמרא שם מסתפקת אם מזכירין "על הניסים" בברכת המזון, ומכריעה, אף בברכת המזון אם רצה אומר הודאה בברכת ההודאה. על זה אומר המהר"ם מרוטנבורג, כל זה שייך בברכת המזון שיש בה הודאה, אבל במעין שלוש שאין ברכת הודאה, לא יעלה על לב איש להזכירו.

(ג) ישוב נוסף, מובא בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל: לא תיקנו על הניסים במעין שלוש, משום שלא תקנו ברכה לעצמה בברכת המזון כמי ששכח רצה ויעלה ויבא. ביאור הדברים כתוב באגרות הגרי"ז: חילוק אזכרת 'על הניסים' מאזכרת 'רצה' ו'יעלה ויבא'. אזכרת 'רצה'

הלכה: חתן הנושא אשה בחנוכה, מקום ההדלקה כתב השו"ע (סי' תרעו ס"א): וה"ה לכן האוכל אצל אביו. ובפסקי תשובות (אות ה) כתב: ולענין חתן שנושא אשה בחנוכה, אם החופה לפני השקיעה, אזי לאחר החופה בזמן הדלקת הנרות ילך להדליק נרות חנוכה בדירה ששם עתידים להתאכסן ולישון שם בלילה, ואם יש קושי בדבר יכול להדליק נרות חנוכה באולם בו נערכת סעודת הנישואין. ואם החופה לאחר השקיעה ידליק נרות בבית אביו לפני יציאתו לחופה, והכלה תצא ידי חובתה ע"י הדלקת אביה.

פסקי תשובות חלק ו'

פתגם: להיות ביחד זה נחמד, אבל מדוע ישנם כאלה שמרגישים גם אז כל כך לבד?

ספר "שמחלה"

חקירה: מעילה

חיובה, משום שיצא לחולין, או משום מעשה ההוצאה (קובץ ביאורים פסחים קכא)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: מחמת כבוד

באו וסיפרו לו לרבה של למברג על בעל הבית פלוני, שהוא שרוי בביתו בלא פרנסה והוא גווע ברעב. מדוע, איפוא, אין תומכים בו מקופת הצדקה? שאל הרב. אדם מכובד הוא, השיבו לו, ואינו רוצה שיוודע לאיש על דבר מצוקתו. אם כן אמר הרב, הריהו גווע לא מחמת רעב, אלא מחמת כבוד.

ספר "חד וחלק" חלק א' (דף קג)

שבת שלום, חנוכה שמח

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, סשה שלום בן דבורה רחל. זרע של קיימא לרינה בת זהרה אנריאת. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, דניאל בן רחל, רפאל שלמה בן אסתר, חוה בת צביה, מיה בת רחל.

וי'עלה ויבא, אינם מעצם הברכה ואינם חשובים בכלל טופס הברכה, אלא הם הזכרה בפני עצמה, והראיה שאם שכח תקנו ברכה בפני עצמה. מה שאין כן הזכרת 'על הניסים' היא חלק מטופס הברכה ותוספת הודאה, ולכן אם שכח לא תקנו ברכה. ולכן בברכת מעין שלש מזכירין שבת ויו"ט כיון שהזכרתם היא דין בפני עצמו. ואילו בחנוכה ופורים לא מזכירין שהרי הזכרתם היא תוספת בהודאה, וכיון שמעין שלש היא קיצור הברכות, בזה שהוזכר הודאה מועטת כלול הכל בזה, ואין להזכיר חנוכה ופורים במפורש.

ספר "אוצרות התורה חנוכה"

לא צריך ניסים, השגחתו יתברך ברורה כ"היום הזה" ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה למה הכוונה במה שאנו מדגישים "ולעמך ישראל עשית וכו' כהיום הזה"? מסביר ה"תכלת מרדכי" על פי מה שכתב רבי יונתן אייבשיץ בספרו "יערות דבש" לבאר את דברי חז"ל (יומא טז.): מה שחר סוף הלילה, אף אסתר סוף הניסים. למה אסתר היתה סוף הניסים? מפני שכל זמן שישראל לא קיבלו עליהם תורה שבעל פה, הוצרכו לניסים כדי לחזק את אמונתם בהש"ת, כאדם המהלך בחושך וזקוק לנר שיאיר לו את החשיכה.

אבל משקיבלו את התורה בימי אחשורוש ואסתר, שוב לא נזקקו לניסים מפני שהלילה והחשיכה דמו לאור, לפיכך אמרו: אסתר סוף הניסים. וזהו שאנו אומרים: "ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה", כלומר שהתורה שבעל פה שקיבלנו היא תשועה גדולה ופורקן שאנו רואים את השגחתו יתברך ברורה כהיום הזה ואיננו זקוקים לניסים כלל.

ומתוך האור "חנוכה ב' "

הלל

**יצר הממון, מתולדותיו של יצר עבודה זרה
עצביהם כסף וזהב**

הפרוש הפשוט על הפסוק זה הוא שאלילי הגויים עשויים מכסף וזהב, אך בספר "להודות ולהלל", מובא שה"חזון איש" באר זאת באופן שונה על יסוד דברי המהר"ל שפרש את מאמר חז"ל (יומא טז): שכאשר השביעו אנשי כנסת הגדולה את יצר עבודה זרה וביקשו לבטלו, ביקש השטן יצר אחר במקומו, שאלוהו במה תנוח דעתו, ואמר: ביצר חמדת הממון, וחז"ל הסכימו לכך. אמר על כך החזו"א איש: מכאן משמע, שיצר חמדת הממון הוא תולדותיו של היצר זרה, וזהו שכתוב "עצביהם כסף וזהב"

ומתוך האור "חנוכה ב' "

